

๒๕. ความไม่รู้จักประมาณตนและบุคคลทำให้เกิดมิจฉาทิฐิ

Non-Knowing Oneself and the Different Individuals Causes False View

ขอน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

In Honor of the Blessed One of the Fully Enlightened One

By Nithee Siripat – Siripat.com and Academiae Network. 2016

ความสำคัญของบทความ

บุคคลผู้ยอมรับพระพุทธเจ้าไว้เป็นที่พึ่งสรวงแห่งชีวิตนั้น ย่อมเจริญตนเองด้วยการเจริญภาวนาใน กาย–
ศีล–สมาธิ–ปัญญา ตลอดเวลาอย่างพอดีเหมาะสมแก่กรรม ไม่แสดงตนโอ้อวดฤทธิ์เดชต่อบุคคลอื่นอันไม่
ควรแก่ฐานะที่เหมาะสมที่ควรจะเป็น ความนึกคิดว่าเหนือกว่าตน เสมอตน หรือดีกว่าตน ย่อมนำความขุ่น
มัวแห่งจิตมาครอบงำความนึกคิดของตนไปในทางอันไม่ควรต่อพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ฉะนั้น
การครอบอินทรีย์ทั้ง ๖ อย่าง ให้อยู่ในภาวะที่ถูกต้องโดย (๑) **อริยมรรคมีองค์ ๘** หรือ (๒) **หลัก
มัชฌิมาปฏิปทา** (ไตรสิกขา) นั้น จึงเป็นเรื่องที่พึงทำให้จริงจังเพื่อให้เกิดปัญญาเห็นสัจธรรม (อริยสัจ ๔ :
ทุกข์–สมุทัย–นิโรธ–มรรค หรือ แนวนึกคิดพิจารณาตามวิธีทางวิทยาศาสตร์–The Scientific Methods) และ
เพื่อให้เกิดความไม่ประมาท (อัปมาทะ) ในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเช่นกัน ไม่ใช่แค่คำพูด
ลมปากอันไม่สารประโยชน์ในทางธรรม เมื่อดำเนินตามทางแห่งกุศลธรรมดังกล่าวนี้มากๆ แล้ว ย่อมเกิด
เป็นพื้นจิตนิสสัยสันดานประจำตนในทางที่ผิด คือ ทำผิดแล้วนึกคิดว่าตนไม่ผิด ไม่มีหิริโอตตปะพรั่งพร้อม
อยู่ในใจ (อสังขี คือ ผู้ไม่มีความละอาย ผู้หน้าด้าน) นั่นคือ “หิริ” คือ ความละอายใจต่อการทำความชั่ว และ
“โอตตปะ” คือ ความเกรงกลัวต่อความชั่ว คุณสมบัติดังกล่าวนี้ คือ คุณธรรมของความเป็นคนดี มี
มนุษยธรรมประจำใจ ไม่คิดร้ายหรือเบียดเบียนชีวิตของตนและผู้อื่น.

บทความที่ ๒๕ ประจำปี ๒๕๕๕ – ความไม่รู้จักประมาณตนและบุคคลทำให้เกิดมิจนาคิณฺฐิ

บุรุษทั่วไปนั้น อาจดำเนินชีวิตด้วยความประมาทเลินเล่อหรือไม่ใส่ใจอย่างแท้จริงในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะความไม่รู้จริง ขาดสติ ไม่ประกอบด้วยปัญญาและเหตุผล ที่จะพิจารณาเห็นสภาวธรรมตามเป็นจริงหรือตาม “กฎธรรมชาติ” หรือ “**ธรรมลัทธิแห่งไตรลักษณ์**” (ธรรมนิยาม ๓) ที่ข้ามสาระสำคัญของ “**ปรมัตถสัจจะ**” หรือยึดมั่นตาม “**สมมติสัจจะ**” คือ ความนึกคิดแบบชาวโลกที่พอกพูนด้วยกิเลสทั้งหลาย ฉะนั้น ความนึกคิดทั้งหลายจึงสกรปรกด้วยปฏิถูลแห่งกิเลสทั้งหลาย ไม่สะอาดบริสุทธิ์ดีพอ ที่จะคิดถึงสิ่งดีๆ เป็นสารประโยชน์แก่ตนและผู้อื่นได้ ในทางตรงกันข้าม กลับสร้างปัญหาความครือยแก่กัน (พยายาม) อย่างไม่ตั้งใจ ไม่เกิดความราบรื่นสงบ ที่เป็นอันนิสงส์สร้างสมบารมีย่างแท้จริง เพราะความนึกคิดอย่างผิดเพี้ยนจากความเป็นจริง คือ “**สัจธรรม-ปรมัตถสัจจะ**” มิฉะนั้น ก็อาจจะเป็นเพราะปรารถนาที่จะไต่คว้าปัญญาของตน ยกตนข่มคนอื่น ความถือดีด้านกระด้างแห่งจิตชั้นต่ำ หรือความต้องการแข่งดีเอาชนะผู้อื่นที่ตนไม่อยู่ในฐานะ ผู้รู้ไม่จำเป็นต้องได้ตอบคำถามทุกกรณี พฤติกรรมอันพอกพูนกิเลสนี้ ทำให้ตนและคณะตกอยู่ในภูมิแห่งความไม่เจริญ (อบายภูมิ ๔) ไม่เป็นสิ่งที่พระอริยเจ้าต่างสรรเสริญ เพราะไม่พบกับความเจริญก้าวหน้าตามกระแสแห่งอริยมรรคแต่ประการใด ดูเหมือนกับว่าจะดี แต่ไม่เป็นเรื่องในธรรมของความเป็นผู้ดีผู้มีปัญญาพึงเป็นไป (**ลัทธิปริยธรรม ๗: ชัมมัญญุต**-ความรู้จักธรรม ๑ **อัครัญญุต**-ความรู้จักอรรถ ๑ **อัครัญญุต**-ความรู้จักตน ๑ **มัตตัญญุต**-ความรู้จักประมาณ ๑ **กาลัญญุต**-ความรู้จักกาล ๑ **ปริสัจญุต**-ความรู้จักบริษัฏจักชุมชน ๑ **บุคคลัญญุต**-ความรู้จักบุคคล ๑ หรือ **สัทธรรม ๗: ศรัทธา-หิริ-โอตตปปะ-พหุสุต-วิริยารัมภะ-สติ-ปัญญา**) แต่เป็นเรื่องของเศษกรรม ที่ค่อยๆ สะสมขึ้นไปเรื่อยๆ เป็นเหตุปัจจัยทำให้เกิดความประมาท เลินเล่อไม่ใช้ปัญญาและเหตุผลตามเป็นจริง เป็นคำพูดพล่อยๆ แห่งวจีทุจริตทั้ง ๔ (มุสาวาท-ปิตุณวาจา-ผรุสวาจา-สัมผัปปลาปะ) โดยไม่ตั้งใจ น่าจะได้ดีเลยไม่ได้ดี น่าจะก้าวหน้าเลยไม่ก้าวหน้าอย่างผู้มีปัญญาหรือผู้เจริญแล้ว (ภาวัตตต-อัครตสัมปทา) ความเป็นไม้มัดดัดยาก จะสอนก็สอนไม่ได้ ไม่เอาถ่านไม่เอาความ เป็นบุคคลไม่น่าวางใจได้ จิตยังประกอบด้วยกิเลสเครื่องเน้นซ้ำ กิเลสที่เป็นตัวการทำให้คิดปรุงแต่งยึดถือพิศดาร ทำให้เขวห่างออกไปจากความเป็นจริงทั้งหลายๆ เปิดเผย ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ และขัดขวางไม่ให้เข้าถึงความจริงหรือทำให้ไม่อาจแก้ปัญหาอย่างถูกทางตรงไปตรงมา ที่เรียกว่า “**ปปัญจธรรม ๓**” (คณหา-ทัญญิ-มานะ) อยู่เป็นนิตย์หรือเป็นพักๆ ไม่คงที่มั่นคงสนิทด้วยจิตเป็นสมาธิ (ฌานจิต) คือ จิตมีความฟุ้งซ่าน ผิเข้าผิออกยังไม่อยู่ในฐานะที่จะไปชี้แนะสั่งสอนบุคคลอื่นได้ เพราะยังด้อยปัญญาทั้งทางโลกและทางธรรม กล่าววาจาทุจริตทั้งหลายออกไปโดยขาดสติ เพราะคิดเอาเองว่า ถูกต้องระใจของตน (**อัครตวาทุปาทาน**: ความยึดมั่นในวาทะว่าตัวตน คือ ความถือหรือสำคัญหมายอยู่ในภายในว่า มีตัวตน ที่จะได้ จะเป็น จะมี จะสูญสลาย ถูกบีบคั้นทำลาย หรือเป็นเจ้าของ เป็นนายบังคับบัญชาสิ่งต่างๆ ได้ ไม่มองเห็นสภาวะของสิ่งทั้งปวง อันรวมทั้งตัวตนว่าเป็นแต่เพียงสิ่งที่ประชุมประกอบกันเข้าเป็นไปตามเหตุปัจจัยทั้งหลายที่มาสัมพันธ์กันล้วนๆ) คิดว่าทำให้คนอื่นแก้ไขตนได้ แต่กลับไม่สร้างความ

สามัคคีธรรมในหมู่คณะ ไม่แสดงจริยาอาการงดงามน่านับถือคุณบรรดาอริยบุคคลทั้งหลายพึงน่าจะเป็น มีแต่สร้างความเป็นศัตรู (พยาบาท-ปฏิฆะ-โทสะ) ไม่น่าศรัทธา เพราะมีภพภูมิต่ำทั้งปัญญาและชีวิต แต่ยังเข้าใจผิดคิดว่าตนสูงกว่าบุคคลอื่น จนกระทั่งรุกรานล่วงล้ำเข้าไปประรานพระสงฆ์องค์เจ้าได้เช่นกัน นั่นคือไม่รู้จักประมาณตน ไม่รู้จักประมาณบุคคล ไม่รู้จักประมาณกาลเทศะ ไม่มีธรรมของผู้ดี ที่ทำให้น่านับถือเกรงใจด้วยความเคารพ แม้ตนเองจะทำประโยชน์ให้แก่บุคคลอื่นได้จริง แต่อย่าใช้ข้อประโยชน์นั้น เป็นข้อต่อเสียดแทงใจบุคคลอื่นให้กลายเป็นศัตรูในอนาคต เพราะในยามตกต่ำนั้น ย่อมไม่ได้รับความเมตตาและความกรุณาจากบุคคลใดๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นคนดีหรือคนเลวก็ตาม คือ มีความช่วยทั้งขึ้นและทั้งรุ่ง จะหนีเข้าวัดหรือสถานปฏิบัติธรรมมากแค่ไหนก็ช่วยอะไรไม่ได้เลย เกิดความคับแค้นใจ (อุปายาส) เพราะความกระด้างของจิตใจ ที่ขัดเกลากิเลสให้เบาบางได้ยาก แต่ที่น่ายกย่องกว่านั้น คือ เกิดความฟุ้งซ่านสำคัญผิดในธรรมที่กำลังปฏิบัติอยู่ ว่าตนได้บรรลุธรรม คือ มรรค-ผล-นิพพาน ได้บ้างแล้ว ยิ่งสร้างภัยอันตรายให้แก่ตนเอง โดยการโอ้อวดธรรมวิเศษเหล่านั้น อันไม่ควรพึงแสดงตนดังกล่าว (*เจโตปริยญาณ* คือ ญาณที่ทำให้กำหนดใจคนอื่นได้) เพราะไม่สร้างความน่าศรัทธาเลื่อมใสอย่างแท้จริง (หวังประโยชน์จากคนอื่น) ยังไม่มีคุณสมบัติของความเป็นพระพุทธรเจ้าครบถ้วน พระธรรมครบถ้วน แม้แต่พระสงฆ์อริยสาวกครบถ้วน การโอ้อวดแสดงฤทธิ์ใน “อตตริมานุสตรธรรม” (อริคมธรรม) ต่อผู้อื่นนั้น จึงเป็น “เรื่องบาปกรรมแห่งอบายภูมิ” เพราะไม่สงบและงดงามทั้งพฤติกรรมและปัญญาทั้งปวง ยังมีข้อบกพร่องน่าตำหนิไม่สะอาดเพียงพอจากกิเลสอาสวะทั้งหลาย เพราะฉะนั้น “ปัญญาหางอึ่ง” นั้น ย่อมนำความเสียหายมาสู่ตนอย่างไม่รู้ตัว สร้างศัตรูนำภัยพิบัติต่างๆ มาสู่ตน จะได้ดีก็ไม่ได้คืออย่างเต็มที่ อยู่อย่างคิบๆ สุขๆ เหมือนผีดิบ “การหาข้อสรุป” (Generalizations) ที่ถูกใจตนเอง แต่ไม่ถูกต้องตามคำสอนของพระพุทธเจ้า นั้น จึงเป็นบาปทุจริตทั้งปวง จึงเท่ากับการหาข้ออ้างหรือข้อแก้ตัวเพื่อเข้าข้างตนเองอยู่รำไปหรือพรวดไป กล่าวโดยย่อ คือ การเป็นบุคคลผู้ไม่สามารถตั้งตนเองได้จริงด้วยปัญญาตามแนวทางของพระพุทธเจ้า (มัชฌิมาปฏิปทา-อริยมรรคมีองค์ ๘) แต่ยังคงกลับไปแสดงกรณาคณะกับผู้อื่น โดยหวังผลตอบแทนในอนาคตอย่างไม่ควรฐานะที่ควรจะเป็นเช่นนั้นอีก นั่นคือ เอาดีได้ยากที่จะเห็นความสำเร็จทั้งทางโลกและทางธรรม เพราะทุกสิ่งทุกอย่างมีอัตราความเกี่ยวข้องกับความฉิบหายตลอดเวลา ไม่เกิดกุศลกรรมและกุศลวิบากอย่างแท้จริง มีแต่ความลำบาก ความอึดอัด ความขัดสน ความขาดแคลน ความฝืดเคือง และความยากจน รุกรานเข้าครอบงำวิถีชีวิตตลอดเวลา เพราะมีปัญญาที่ไม่บริสุทธิ์อย่างแท้จริง ยังอ่อนข้อต่อพวกกิเลสทั้งหลาย ที่เข้ามาขัดขวางความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมแห่งอริยมรรค เพราะฉะนั้น “สัมมาอาชีวะ” ในทางโลกนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย “สัมมาวาจา” ก็ไม่ใช่เรื่องง่าย และ “สัมมาภังคะ” ก็ไม่ใช่เรื่องง่าย เช่นเดียวกัน ทั้งหมดนี้ เริ่มจากศีลอันบริสุทธิ์ อันสง่างามสง่าให้เกิดความสุขสงบในชีวิต (อุปสมะ) ทำให้เกิดโภคทรัพย์ จนขั้นสูงสุด คือ ทำให้เข้าถึง “พระนิพพาน” ได้ เพราะฉะนั้น ถ้าจุดเริ่มต้นก้าวอย่างได้ไม่ดีพออย่างถูกต้องตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ก้าวต่อไปย่อมไม่ถูกต้องและสมบูรณ์ตามมา ทำให้หมดโอกาสที่จะเห็น “โลกุตตรธรรม” ได้ เพราะความฟุ้งซ่าน ไม่มีสติความหลงใหลมกมาย ในธรรมอย่างผิดๆ เพราะความประมาทเลินเล่อในปัญญาทั้งปวงอย่างน่าเสียดาย

ความสมมาตรลงตัวกันระหว่างปัญญาทางโลกกับทางธรรมนั้น ย่อมเป็นภาวะที่สมบูรณ์และไพบูรณ์ซึ่งกันและกัน ดังเช่น อำนาจพลังที่เสมอกันพร้อมกันระหว่างสมถะกับวิปัสสนาที่จะทำให้เกิดบรรลุธรรมได้ (สัมโพธิญาณ) คือ มีทั้ง “สติ-ความระลึกได้” กับ “สัมปชัญญะ-ความรู้รอบทั่วถ้วนตน” ที่เรียกว่า “สติสัมปชัญญะ” หมายถึง ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด (สติปัญญา ๔-สัมมาสติ คือ การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริง คือ ตามที่สิ่งนั้นๆ มันเป็นของมัน) รู้สึกตัวเสมอว่า สิ่งใดควรทำ และไม่ควรถ้า ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท ไม่ให้กิเลสทั้งหลายเข้ามาครอบงำอินทรีย์ทั้ง ๖ (อินทรีย์สังวร คือ สำรวมอินทรีย์ มีสติระวังรักษาใจ มิให้กิเลสคือความยินดียินร้ายเข้าครอบงำ เมื่อรับรู้อารมณ์ด้วยอินทรีย์ทั้ง ๖ โดยมี เห็นรูปด้วยตา ๑ ได้ยินเสียงด้วยหู ๑ ได้กลิ่นด้วยลิ้น ๑ ได้สัมผัสกายด้วยกาย ๑ ได้ธรรมารมณ์ด้วยใจ ๑) ฉะนั้น การฝึกอบรมจิตใจให้รู้จักระงับกิเลสทั้งหลาย (ราคะ-โทสะ-โมหะ) ใต้นั้น จึงไม่ใช่เรื่องง่ายสามัญต่อปุถุชนทั่วไป การรู้ให้เท่าทันอำนาจครอบงำแห่งกิเลสทั้งหลายนั้น จึงเป็นเรื่องยิ่งใหญ่ในชีวิตจริง ไม่ใช่พูดเพียงลมปากไม่รับผิดชอบในความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ก็เท่ากับรู้ไม่ทันกิเลสทั้งหลาย นั่นเอง ในประการสุดท้ายนั้น จึงกล่าวได้ว่า จิตที่สะอาดบริสุทธิ์จากกิเลสอย่างแท้จริง ที่เรียกว่า “กิริยาจิตแห่งพระอรหันต์” (อยู่เหนือวิญญะ ๓: กิเลส-กรรม-วิบาก) นั้น จึงเป็นสภาวะแห่งจิตที่พึงปรารถนาของผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหลายพึงมีพึงได้จาก การปฏิบัติธรรม สิ่งนี้คือมหาอานิสงส์สูงสุดตามจุดมุ่งหมายแห่งการปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่จะเป็นพุทธบริษัทอย่างแท้จริงในการสืบทอดพระธรรมคำสอนของพระตถาคตเจ้าอย่างแท้จริงเช่นเดียวกัน.

